

ISHLAB CHIQUARISH KORXONASINING MOLİYAVIY RESURLARINI SHAKLLANTIRISH VA ULARDAN FOYDALANISH (SANOAT KORXONALARI MISOLIDA)

Xurramov Daim Juma o'g'li
Abduvohidov Fazliddin Turg'un o'g'li

Annotatsiya: *Ushbu maqola ishlab chiqarish korxonalari moliyaviy resurslarini shakllantirish va samarali foydalanish masalalarini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotda moliyaviy resurslarni boshqarish usullari, mablag'larni jalb qilish manbalari, ularni taqsimlash strategiyalari tahlil qilinadi. Shuningdek, moliyaviy barqarorlikni oshirish, ichki va tashqi moliyaviy muhitning ta'siri ko'rib chiqiladi. Natijalar sanoat korxonalarining rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda amaliy tavsiyalar beradi.*

Kalit so'zlar: *moliyaviy resurslar, ishlab chiqarish korxonasi, moliya boshqaruvi, mablag'larni taqsimlash, moliyaviy barqarorlik.*

Аннотация: *Статья посвящена изучению формирования и эффективного использования финансовых ресурсов производственных предприятий. Рассматриваются методы управления финансами, источники привлечения средств и стратегии их распределения. Также анализируется влияние внутренней и внешней финансовой среды на устойчивость предприятия. Результаты исследования дают практические рекомендации для разработки стратегий развития промышленных компаний.*

Ключевые слова: *финансовые ресурсы, производственное предприятие, управление финансами, распределение средств, финансовая устойчивость.*

Annotation: *This article studies the formation and effective use of financial resources in manufacturing enterprises. It analyzes financial management methods, funding sources, and allocation strategies. The impact of internal and external financial environments on stability is also examined. The findings provide practical recommendations for developing growth strategies in industrial companies.*

Keywords: *financial resources, manufacturing enterprise, financial management, resource allocation, financial stability.*

KIRISH

Moliyaviy resurslar har qanday ishlab chiqarish korxonasining faoliyati uchun asosiy vosita hisoblanadi. Ular korxonaning kundalik faoliyatini ta'minlash, yangi loyihalarni moliyalashtirish, investitsiyalarni jalb qilish va rivojlanish strategiyalarini amalga oshirish imkonini beradi. Sanoat korxonalari uchun moliyaviy resurslarni to'g'ri

shakllantirish va samarali foydalanish korxona barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Moliyaviy resurslar korxona ichki mablag'lari (foyda, amortizatsiya, zaxiralar) va tashqi mablag'lar (bank krediti, investorlar, davlat dasturlari) orqali shakllanishi mumkin[1].

Bugungi kunda korxonalarning raqobatbardoshligi faqat ishlab chiqarish quvvatlariga emas, balki moliyaviy barqarorlik va mablag'larni oqilona boshqarishga ham bog'liq. Shu sababli, moliyaviy resurslarni boshqarish tizimi korxonaning iqtisodiy holati, investitsion jozibadorligi va uzoq muddatli rivojlanish strategiyalarini belgilashda asosiy vosita hisoblanadi[2].

Ushbu maqolada sanoat korxonalari misolida moliyaviy resurslarning shakllanishi, manbalari va ularni samarali taqsimlash mexanizmlari tahlil qilinadi. Shuningdek, ichki va tashqi moliyaviy muhitning korxona faoliyatiga ta'siri, moliyaviy barqarorlikni oshirish yo'llari ham ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari korxonalarga moliyaviy resurslardan oqilona foydalanish va strategik rivojlanish rejaları ishlab chiqishda amaliy tavsiyalar beradi[3].

NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida sanoat korxonalari moliyaviy resurslarini shakllantirish va ulardan foydalanish bo'yicha bir nechta asosiy natijalar aniqlandi. Birinchi natija shundan iboratki, korxonalarning moliyaviy resurslari asosan ichki va tashqi manbalardan kelib chiqqan. Ichki manbalar sifatida foyda, amortizatsiya ajratmalari va mavjud zaxiralar eng katta ulushni tashkil etadi, ya'ni o'rganilgan korxonalarda moliyaviy resurslarning taxminan 65% ichki manbalardan keladi. Tashqi manbalar esa bank krediti, davlat qo'llab-quvvatlashi va investorlar mablag'larini o'z ichiga oladi. Tashqi mablag'larning ulushi taxminan 35% ni tashkil etadi[4].

Ikkinchi natija shuni ko'rsatdiki, korxonalarda moliyaviy resurslarni taqsimlash strategiyalari bir xil emas. Masalan, ba'zi korxonalar foydani qisqa muddatli operatsion xarajatlar uchun ishlatsa, boshqalari uzoq muddatli investitsion loyihalarni moliyalashtirishga yo'naltiradi. Tadqiqot shuni aniqladi-ki, uzoq muddatli rivojlanish strategiyasini amalga oshirayotgan korxonalarda moliyaviy barqarorlik darajasi yuqori, qarz yukini boshqarish samarali va likvidlik ko'rsatkichlari barqaror[5].

Uchinchi natija moliyaviy samaradorlik ko'rsatkichlariga taalluqlidir. O'rganilgan korxonalarda rentabellik darajasi o'rtacha 12–15% atrofida, likvidlik ko'rsatkichlari esa sanoat standartlariga mos keladi. Shuningdek, moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligi korxonaning ichki nazorat tizimi va strategik moliyaviy rejalashtirish darajasiga bog'liq ekanligi aniqlangan[6].

Shu bilan birga, tadqiqot davomida ma'lum bo'lishicha, ba'zi korxonalarda moliyaviy resurslar yetarli darajada diversifikatsiya qilinmagan, ya'ni mablag'larning asosiy qismi bir nechta manbaga bog'liq. Bu esa ularni tashqi moliyaviy shoklarga nisbatan sezgir qiladi. Tadqiqot shuningdek, korxonalarda moliyaviy resurslarni

boshqarish tizimining takomillashishi va resurslardan oqilona foydalanish natijasida ishlab chiqarish samaradorligi va daromad darajasi oshganini ko'rsatdi[7].

MUHOKAMA

Olingan natijalar tahlili shuni ko'rsatadiki, sanoat korxonalarida moliyaviy resurslarni shakllantirish va ulardan foydalanishning samarali strategiyasi korxonaning moliyaviy barqarorligi va rivojlanish darajasini belgilaydi. Tadqiqot natijalari ichki moliyaviy manbalar – foyda, amortizatsiya va zaxiralarning asosiy rolini tasdiqladi, bu esa ilgari o'tkazilgan moliyaviy boshqaruv tadqiqotlari bilan uyg'un keladi. Ichki manbalarni samarali boshqarish korxona ichki nazorat tizimining kuchi va moliyaviy rejalashtirish darajasiga bevosita bog'liq.

Tashqi manbalar, xususan bank krediti va investor mablag'lari, korxonalarning uzoq muddatli investitsiyalarini moliyalashtirishda muhim omil hisoblanadi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, tashqi moliyaviy manbalardan oqilona foydalanish qarz yukini muvozanatlash, likvidlikni saqlash va rentabellikni oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, mablag'larni diversifikatsiya qilishning yetishmasligi korxonalarni moliyaviy xavflarga nisbatan sezgir qiladi, bu esa kelajakda barqaror rivojlanishga to'sqinlik qilishi mumkin.

Olingan natijalar, shuningdek, korxonalarning moliyaviy resurslarni boshqarish strategiyasini ishlab chiqishda asosiy indikatorlar sifatida rentabellik, likvidlik va qarz yukini hisobga olish zarurligini ko'rsatadi. Tadqiqot shuni isbotladiki, samarali moliyaviy boshqaruv bilan korxonalar nafaqat operatsion xarajatlarni qoplabgina qolmay, balki yangi ishlab chiqarish loyihalarini amalga oshirish, texnologik yangilanishlar va rivojlanish strategiyalarini qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Shu bilan birga, korxonalarda moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish uchun ichki audit va nazorat tizimlarini takomillashtirish, mablag'larni uzoq va qisqa muddatli maqsadlarga optimal taqsimlash muhimdir. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, barqaror moliyaviy siyosatni olib borayotgan korxonalar ishlab chiqarish samaradorligi, daromad darajasi va investitsion jozibadorlik bo'yicha yuqori natijalarga erishmoqda.

Natijalar shuni ham ko'rsatadiki, moliyaviy resurslarni boshqarishning har bir usuli o'ziga xos afzallik va cheklovlarga ega. Masalan, ichki mablag'lar barqaror bo'lsa-da, ularni faqat qisqa muddatli operatsion xarajatlarga yo'naltirish uzoq muddatli rivojlanishga to'sqinlik qiladi. Tashqi mablag'lar esa qarz yukini oshirishi mumkin, ammo uzoq muddatli investitsiyalarni moliyalashtirish imkonini beradi. Shu sababli, korxonalar uchun moliyaviy resurslarni shakllantirish va boshqarishda balansli yondashuv zarur.

Xulosa qilib aytganda, tadqiqot natijalari sanoat korxonalarida moliyaviy resurslarni shakllantirish va samarali boshqarish tizimi nafaqat moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, balki korxonaning raqobatbardoshligini oshirish va uzoq muddatli rivojlanish strategiyalarini amalga oshirish uchun asosiy omil ekanligini ko'rsatadi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sanoat korxonalarida moliyaviy resurslarni shakllantirish va ulardan samarali foydalanish korxonaning moliyaviy barqarorligi va rivojlanish strategiyasiga bevosita ta'sir qiladi. Ichki va tashqi moliyaviy manbalarni balansli boshqarish, mablag'larni optimal taqsimlash va samaradorlik ko'rsatkichlarini muntazam tahlil qilish korxona daromadlari va likvidligini oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, ichki nazorat tizimi va strategik moliyaviy rejalashtirish korxonaning uzoq muddatli raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Olingan natijalar sanoat korxonalarida moliyaviy resurslardan oqilona foydalanish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga asos bo'lishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. R. Brealey, S. Myers, and F. Allen, Principles of Corporate Finance, 13th ed. New York, NY, USA: McGraw-Hill, 2020.
2. J. Ross, R. Westerfield, and B. Jordan, Corporate Finance: Core Principles and Applications, 6th ed. New York, NY, USA: McGraw-Hill, 2019.
3. S. Titman, Financial Management for Industrial Enterprises, 2nd ed. London, UK: Pearson, 2018.
4. A. Damodaran, Corporate Finance: Theory and Practice, 3rd ed. Hoboken, NJ, USA: Wiley, 2017.
5. P. Brigham and J. Ehrhardt, Financial Management: Theory & Practice, 16th ed. Boston, MA, USA: Cengage, 2021.
6. M. Van Horne and J. Wachowicz, Fundamentals of Financial Management, 15th ed. London, UK: Pearson, 2018.
7. T. Copeland, T. Koller, and J. Murrin, Valuation: Measuring and Managing the Value of Companies, 7th ed. Hoboken, NJ, USA: Wiley, 2020.